

मृत्युसेनां जराव्याधिरूपां सत्यं अबाधितात्मतत्त्वप्रापकत्वाद्योगधर्मं अमृतं मरणाप्रापः एतेन न तस्य रोगो न जरा न मृत्युः प्राप्तस्य योगाग्निमयं शरीरमिति श्रुतेरर्थः उक्तः ऋते सत्यमसत्याद्यमिति पाठे असत्यमज्ञानं अद्यं भक्ष्यं यस्येत्यर्थः ॥ २८ ॥ सत्यव्रताचारः ब्रह्मप्राप्त्यर्थं निव्रतानियमनियमरूपाणि आचरतीति तथा सत्ययोगः चिदात्मा सरूपस्य जीवस्य प्रविलापनं तत्र परायणः सत्यः प्रमाणभूत आगमो गुरुवेदवाक्यं यस्य स सत्यागमः श्रद्धावान् ॥ २९ ॥ देहे चित्ते मोहात् विषयपारवश्यात् सत्येन तद्दर्जनात्मकेन योगेन तथा च मन एव मनुष्याणां कारणं बंधमोक्षयोः बंधाय विषयासक्तं मृत्यौ निर्विषयं मृतमिति श्रुत्यर्थः उक्तः ॥ ३० ॥ क्षेमी परसुखार्थी अमर्त्यवान् हिरण्यगर्भवत् ॥ ३१ ॥ शांतियज्ञः निवृत्तिमार्गाभ्यासः ब्रह्मयज्ञो नित्यमुपनिषदर्थं चित्तं वाग्यज्ञः अकारोकारमकारार्थमात्राणां पूर्वपूर्वस्योत्तरोत्तरत्र प्रविलापनं कर्मयज्ञः स्नानशौचगुरुशुष्काद्यावश्यकधर्मानुष्ठानम् उदगायने इति देवानपथ निमित्तं उक्तपंचयज्ञपरो भविष्यामि दैर्घ्यमार्षम् ॥ ३२ ॥ अंतवद्भिरनित्यफलैः क्षेत्रयज्ञैः शरीरत्यागैः यथा

न मृत्युसेनामायां तीं जातुकं श्रित्वा वाधते ॥ ऋते सत्यमसत्याज्यं सत्ये ह्यमृतमाश्रितं ॥ २८ ॥ तस्मात्सत्यव्रताचारः सत्ययोगपरायणः ॥ सत्यागमः सदादातः सत्येनैवातंकं जयेत् ॥ २९ ॥ अमृतं चैव मृत्युश्च द्वयं देहप्रतिष्ठितं ॥ मृत्युरापद्यते मोहात् सत्येनापद्यते ॥ ३० ॥ सोऽहं ह्यहिंस्रः सत्यार्थी कामक्रोधबहिष्कृतः ॥ समदुःखसुखः क्षेमी मृत्युं हास्याम्य मर्त्यवत् ॥ ३१ ॥ शांतियज्ञरतो दातो ब्रह्मयज्ञो स्थितो मुनिः ॥ वाङ्मनः कर्मयज्ञश्च भविष्याम्युदगायने ॥ ३२ ॥ पशुयज्ञैः कथं हि सैर्मादृशो यष्टुमर्हति ॥ अंतवद्भिरिव प्राज्ञः क्षेत्रयज्ञैः पिशाचवत् ॥ ३३ ॥ यस्य वाङ्मनसोऽस्या तां सम्यक् प्रणिहिते सद ॥ तपस्यागश्च सत्यं च सर्वमवाप्नुयात् ॥ ३४ ॥ नास्ति विद्यासमं च क्षुर्नास्ति सत्यसमं तपः ॥ नास्ति रागसमं दुःखं नास्ति त्यागसमं सुखं ॥ ३५ ॥ आत्मन्येवात्मना जात आत्मनिष्ठोऽप्रजोऽपि वा ॥ आत्मन्येव भविष्यामि न मां तारयति प्रजा ॥ ३६ ॥ नैतादृशं ब्राह्मणस्यास्ति वित्तं यथैकतासमता सत्यता च ॥ शीलं स्यति दंडनिधानमार्जवंतस्ततश्चोपरमः क्रियाभ्यः ॥ ३७ ॥

कश्चित्पिशाचः प्राप्तं प्राप्तं शरीरं पूर्वपूर्ववासनावशाद्विषाद्युद्धं यनादिना पुनः पुनर्हि न स्तितद्वदहं पश्चादि शरीरमात्मदेहत्वेन पश्यन् कथं नाशयेयमित्यर्थः क्षत्रेत्यपि पाठः क्षत्रियाणामुचितैर्युद्धयज्ञानुल्यैरित्यर्थः ॥ ३३ ॥ यस्य वागादिपंचकं ब्रह्मणि प्रणिहितं समर्पितं सर्वं ब्रह्म प्राप्नुयात् सत्यं च सर्वपरमवामुयात् सत्यं च सैव परमवामुयादिति मूलपाठः ॥ ३४ ॥ विद्यापंथं ज्ञानं ब्रह्माकाराचरमांतःकरणवृत्तिश्च ज्ञानापरपर्याया ॥ ३५ ॥ आश्रमक्रमं पित्राप्रोक्तं निरस्यति आत्मनीति आत्मनि ब्रह्मणि आत्मना ब्रह्मरूपेण जातः न पित्रा मातरि आत्मनिष्ठो ब्रह्मभूतः अप्रजोऽनपत्यः वाशब्द एवार्थः आत्मन्येव ब्रह्मण्येव भविष्यामि न जायायां पुत्ररूपेण प्रजासंतितिः ॥ ३६ ॥ एकता एकाकित्वं शीलं श्लाघनीयं दंडनिधानं वाङ्मनः कार्यैर्हि सात्यागः ॥ ३७ ॥